

מועד הקורס: יום ד' 14-16

מס' קורס : סמס' ב' 129-1-0217
תשע"ח

שעות קבלה: בתיאום מראש חדר
בניין 72 חדר 136
assafmsh@post.bgu.ac.il

מדיניות חינוכית בראיה מקומית וגלובלית ד"ר אסף משולם

עד כמה השתנתה מערכת החינוך הציבורית מאז הקמתה לפני למעלה ממאה וחמישים שנה? למרות השינויים החברתיים הרבים המקומיים והגלובליים, ומהפכות הידע והטכנולוגיה שהתרחשו בעשורים האחרונים, קיימת ביקורת על כך שמבנה בתי הספר, אופני ההוראה נושאי הלימוד ודרכי הערכתם נותרו כשהיו. האמנם בתי"ס עמידים בפני שינויים מהותיים? במהלך השנה נסקור את הספרות המחקרית הנוגעת למדיניות חינוכית בארץ ובעולם, ונבחן שינויי מדיניות שנעשו בארץ. מטרת הקורס היא לחשוף את הסטודנטיות. ים לתהליכי עיצוב מדיניות חינוכית בארץ ובמדינות אחרות, תוך הבנת קשרי הגומלין המורכבים בין השותפים הרבים לעיצוב מדיניות חינוכית, ותוך עמידה על היבטים פוליטיים, כלכליים, חברתיים ואידאולוגיים, מקומיים וגלובליים, בעיצוב מדיניות.

מבנה הקורס:

במהלך הקורס נשלב דיונים שיתבססו על קריאה ביקורתית של טקסטים מסוגים שונים; עבודה בקבוצות קטנות; וחקר עצמאי של הסטודנטיות/ים, כאשר השאיפה המרכזית היא הבנייה משותפת של ידע.

הנושאים שידונו במסגרת הקורס:

1. החינוך הציבורי –
 - מהן מטרותיו?
 - מי משפיע, מי שותף, ולמי זה טוב?
2. על חזרתן של רפורמות
3. היבטים אידאולוגיים, כלכליים, ארגוניים וחוקיים בעיצוב מדיניות.
4. היבטים גלובליים והשפעתם על עיצוב מדיניות.
5. חינוך ואי-שוויון חברתי.
6. מהו מקצוע ההוראה?

דרישות והרכב ציון הקורס:

מוכנות והשתתפות בשיעורים – 10%

אין חובת נוכחות בקורס. יחד עם זאת, אחד העקרונות המנחים את ההוראה שלי הינה משותפת של ידע. חלק ניכר מהידע יעלה מדיונים אשר נקיים בכיתה. לכן ישנה חשיבות להשתתפות בשיעורים ולתרומה לדיונים המתקיימים בכיתה.

הגשת דוחות קריאה – 30%

לשם דיון מושכל בכיתה הנכם נדרשות/ים לקרוא את חומר הקריאה הרלוונטי לכל שיעור, ולהגיש דוחות קריאה על שלושה מאמרים לבחירתכם. מטרת דוח הקריאה היא לספר כיצד המאמר השפיע על הבנתכם/מחשבתכם על נושא מסוים. החלק הראשון של הדוח יכלול מבוא קצר שיסכם את נושא המאמר ולאחריו מחשבותיכם לגביו: הסכמה/אי הסכמה עם הכתוב; כיצד השפיע על מחשבותיכם; שאלות או נקודות למחשבה בעקבות המאמר. את הדוח יש להעלות למודל עד עשר בערב ביום הקודם לשיעור. כלומר עד יום ג' בשעה 22:00, לפני כל שיעור. (הנחיות מלאות לכתובת דוח קריאה מצויות באתר הקורס במודל)

עבודה סופית – 60% (כולל פרזנטציה בכיתה)
במהלך הסמסטר תתבקשו לגבש נושא לעבודת סיום, ולהגישו בכתב. הנחיות מפורטות לגבי עבודת הסיום ינתנו בכיתה ויופיע במודל. לקראת סוף הסמסטר תוצג טיוטה ראשונה של העבודה בכיתה במטרה להעשיר את הידע שלנו בנושא שבחרתם. לחקור, ולשם קבלת משוב מחברי/חברות הכיתה.

יושר אקדמי

העבודה המוגשת אמורה להיות פרי עבודתם האישית של הסטודנטים המגישים אותה. אנא הימנעו מהעתקה ממקורות אחרים או מהצגת דברים שנכתבו ע"י אחרים ככאלו שנכתבו על-ידיכם. במקרה של הסתמכות על מקור אחר יש לתת קרדיט ע"פ המקובל.

מועד אחרון להגשת העבודה חמישה שבועות לאחר תום הסמסטר. לא יתקבלו עבודות לאחר מועד זה. בנוסף להגשת עותק מודפס, יש להעלות למודל עותק של העבודה.

רשימת קריאה:

רשימת הקריאה המוצגת אינה סופית. יתכן שיערכו שינויים קלים בעקבות דיונים שיעלו בכיתה. מקורות נוספים/עדכניים ימצאו במודל.

נקרא מספר מאמרים מהספרים הבאים:
ענבר, ד. (2006). **לקראת מהפכה חינוכית**. ירושלים, ון ליר והקיבוץ המאוחד.
פישר, ג., מיכאלי, נ. (2011). **שינוי ושיפור במערכות חינוך**. ירושלים, מכון ברנקו וייס ואבני ראשה.

החינוך הציבורי מערכת החינוך בישראל

דרור, י. (2006). רפורמות העבר במערכת החינוך הישראלית: מה אפשר ללמוד מן ההיסטוריה על דוח דוברת? בתוך: ד. ענבר (עורך) **לקראת מהפכה חינוכית?** מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד, ירושלים.

קיוון, ל. (2006). נקודות מבט בין לאומיות והיסטוריות על רפורמות חינוך לאומית. בתוך: ענבר, ד. (עורך) **לקראת מהפכה חינוכית?** מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד, ירושלים.

על מערכת החינוך בישראל (מבנה מטרות והערכות): הרצאתה של פרופ' יולי תמיר על מערכת החינוך בישראל, שגרירי רוטשילד (2011)

<https://www.youtube.com/watch?v=Uotrrawr3tw>

הרפז, י. (2004). פרט אחד קטן: מטרת החינוך. ארץ אחרת 25 (התשס"ה), 67-71.

על חזרתן של רפורמות:

קיוון, ל. (2011). שוב ושוב חזרת הרפורמה. בתוך: נ. מיכאלי וג. פישר (עורכים) שינוי ושיפור במערכות חינוך. ירושלים: מכון ברנקו וייס ואבני ראשה.

הכרזתו של שר החינוך (לשעבר) שי פירון על רפורמה חדשה: ישראל עולה כיתה (2014).

<https://www.youtube.com/watch?v=CHvgcoRwzyY>

הרחבה:

Cuban, L. (2003). *Why Is It So Hard to Get Good Schools?* New York: Teachers College, Columbia University.

Tyack, D., & Cuban, L. (1995). *Tinkering Toward Utopia: A Century of Public School Reform*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

היבטים אידאולוגיים, כלכליים, ארגוניים וחוקיים בעיצוב מדיניות:

סרסון, ב. ס. (2011). סדירויות ארגוניות והתנהגותיות. בתוך: נ. מיכאלי וג. פישר (עורכים) שינוי ושיפור במערכות חינוך. ירושלים: מכון ברנר וייס ואבני ראשה.

גבתון, ד. (2003). אוטונומיה, אנומיה, אינטגרציה ואנרכיה: חקיקה ופסיקה כמכשירים להפעלת רפורמות חינוכיות ויישום מדיניות החינוך בישראל. בתוך: י. דרור, ד. נבו ור. שפירא (עורכים), תמורות בחינוך. תל אביב: רמות.

Apple, W.M. (2008). "Can Schooling Contribute to a More Just Society?" *Education, Citizenship and Social Justice*, 3(3): 239-261.

הרחבה:

Kliebard, Herbert. (1987). *The Struggle for the American Curriculum*. New York: Routledge & Kegan Paul.

Kohn, A. (1999). *The Schools Our Children Deserve: Moving Beyond Traditional Classrooms and 'Tougher Standards'*. Boston: Houghton Mifflin Co.

Sarason, S.B. (1996). *Revisiting 'The Culture of the School and the Problem of Change'*. New York: Teachers College Press.

Ravitch, D. (2010). *The Death and Life of American School System: How Testing and Choice are Undermining Education*. New York: Basic Books.

היבטים התכנוניים של הרחבת חוק לימוד חובה חנם. זבולון אורלב (שר החינוך לשעבר) כנס ון ליר (2016).

<https://www.youtube.com/watch?v=AGcrfsum7hE>

היבטים גלובליים והשפעתם על עיצוב מדיניות

Steiner-Khamsi, G. (2009). Transferring education, displacing reforms. In J. Schriewer (Ed.) *Discourse formation in comparative education* (2009). Frankfurt and Main: Peter Lang. 155-187.

היבט מקומי – מאמרה של ד"ר ג'וליה רזניק על השפעות גלובליות על רפורמת האינטגרציה:

Resnik, J. (2007). Discourse structuration in Israel, democratization of education and the impact of the global education network. *Journal of Education Policy*, 22(3), 215-240.

עדות על רפורמת האינטגרציה ראו את הרצאתו של אליעזר שמואלי בכנס ון ליר (2015). האם אפשרי תכנון

כולל של מערכת החינוך בישראל? <https://www.youtube.com/watch?v=gjHJQuZXnCQ>

הרחבה:

Takayama, K. (2010). Politics of Externalization in Reflexive Times: Reinventing Japanese Education Reform Discourses through "Finnish PISA Success". *Comparative Education Review*, 54(1). 51-75

חינוך ואי-שוויון חברתי.

על אי-שוויון בישראל ראו את הרצאתו של ד"ר שלמה סבירסקי: בידול הסללה ואי שוויון (2011) הטלוויזיה החברתית.

<https://www.youtube.com/watch?v=KNS7u-j93OA>

הפרטה, יזמות הורים ובחירה בחינוך

איכילוב, א. (2010). כינון החינוך הציבורי והנסיגה ממנו. בתוך: אורית איכילוב (עורכת), הפרטה ומסחור בחינוך הציבורי בישראל, תל אביב: הוצאת רמות אוניברסיטת תל אביב, 21-51.

בלס, נ. (2005). על הפרטה ועל חינוך. בתוך: יעקב קופ (עורך), הקצאת משאבים לשירותים חברתיים 2005. ירושלים: מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, 200-279.

דגן בוזגלו, נ. (2010). היבטים של הפרטה במערכת החינוך. תל אביב: מרכז אדווה מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל.

דהאן, י., ויונה, י. (1999). מערכת החינוך בתקופת מעבר: מקולקטיביזם שלטוני לאינדיבידואליזם אזרחי: בחירת הורים בחינוך כמקרה מייצג. בתוך: אלעד פלד (עורך), יובל למערכת החינוך, ירושלים: משרד החינוך, 180-163.

וולנסקי, ע. (1994). אינדיבידואליזם, קולקטיביזם וכוחות שוק בחינוך: האם המחיר החברתי הכרחי? מגמות, ל"ו 2/3 ע"מ 238-252.

מיכאלי, נ. (2015). הפרטה במערכת החינוך. בתוך: מדיניות ההפרטה בישראל: אחריות המדינה והגבולות בין הציבורי לפרטי. עורכים: יצחק גל-נור, אמיר פז-פוקס, נעמיקה ציון; עורכת ראשית: טל כוכבי. ירושלים: מכון ון ליר.

עירם, י. (1994). בחירת בית-ספר בידי הורים: פרספקטיבה השוואתית. מגמות, ל"ו 2/3 ע"מ 197-217.

[כרך ל"ו של כתב העת מגמות עסק במקומם של הורים במערכת החינוך]

Cucchiara, M. B., & Horvat, E. M. (2009). Perils and promises: Middle-class parental involvement in urban schools. *American Educational Research Journal*, 46(4), 974-1004.

Lareau, A. (2011), *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. Univ of California Press.

Lareau, A., & Goyette, K. (Eds.). (2014). *Choosing homes, choosing schools*. Russell Sage Foundation.

Thurston, D. (2005), *Leaving the Home Advantage: Assessing the Effectiveness of Parental Involvement in Elementary School*, *Sociology of Education*, 78/3: 233-249.

מהו מקצוע ההוראה?

כהן, ד. ק. (2011). מקצוע ההוראה: ככל שמשתנה, נותר בעינו. בתוך: נ. מיכאלי וג. פישר (עורכים), שינוי ושיפור במערכות חינוך. ירושלים: מכון ברנקו וייס ואבני ראשה.

קריאה נוספת:

ברבר, מ., מורשד, (2008). דוח מקינזי. על הגורמים להצלחתן של מערכות החינוך הטובות בעולם. [הד החינוך](#)

נתייחס לרפורמות בישראל (ועדות ודו"חות מרכזיים) וננתח מספר מקרים בהתאם לתחומי העניין שיעלו בכיתה רשימה חלקית:

שוויון, רוב ומיעוט

אינטגרציה בחינוך – ועדת רימלט
החינוך הערבי – ועדת בן פרץ
מערכת החינוך הבודואית - ועדת כץ: אוכלוסיית הנגב; ועדת גולדשטיין: אוכלוסיית הצפון
חינוך לחיים משותפים – דו"ח עיסוואי סלומון
שילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים

הפרטה והורים

בתי ספר בניהול עצמי (דו"ח וולנסקי)
מרחבי חינוך ובחירה בחינוך (דו"ח ויינשטיין, דו"ח ענבר, דו"ח קשתי)

תכניות לימוד

לימודי אזרחות (דו"ח קרמניצר)
מורשת יהדות המזרח וספרד (ועדת ביטון)

פדגוגיה

רפורמה בהוראת הקריאה (פרופ' רינה שפירא)
הכשרת מורים (דו"ח בן-פרץ)

אלימות במערכת החינוך (דו"ח בנבנישתי)

ועדת דברת – התכנית הלאומית לחינוך